ประโยค ป.ธ. ๓
ปัญหา บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๐ ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา

---

๑. เอ กับ โอ สระ ๒ ตัวนี้ ว่าโดยฐานต่างจากสระอื่นอย่างไร ฯ และเพราะเหตุไร จึงจัดเป็นสังยุตตสระด้วย ฯ

๒. ในสนธิกิริโยปกรณ์ วิการ กับ ทีฆะ มีลักษณะต่างกันอย่างไร ฯ ปฏิมัเสตมตฺตนา ตัดและต่ออย่างไร ฯ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. คุณนามชั้นอติวิเสส มีลักษณะอย่างไร ฯ

ข. ภควโต เป็นวิภัตติไหนบ้าง ฯ

ค. สาวตฺถี เป็นนามนามชนิดไหน ฯ

ฆ. ตฺวํ, กตโร เป็นสัพพนามชนิดไหน ฯ

ง. อาวุโส เป็นคำสำหรับเรียกใคร ฯ

๔. การแยกวิภัตติอาขยาตออกเป็น ปรัสสบท และอัตตโนบท เพื่อประสงค์อะไร ฯ จงแจก ภุช ธาตุ (ในความกิน) ด้วยวิภัตติหมวดปัญจมี เฉพาะปรัสสบทมาดู ฯ

๕. ปัจจัยนามกิตก์ แบ่งเป็นกี่พวก ฯ และใช้ต่างกันอย่างไร ฯ พนฺธนำ (ธานำ) ลงปัจจัยอะไร ฯ เป็นรูปและสาธนะอะไร จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

๖. ลุตตสมาส กับ อลุตตสมาส มีลักษณะต่างกันอย่างไร ฯ จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ ฯ อสชฺฌายมลา (มนฺตา) เป็นสมาสอะไรบ้าง จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ ฯ

๗. สมุหตัทธิต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ คพฺภินี (เทวี), การุญฺญำ ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตัทธิตไหน ฯ จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

ให้เวลา ๓ ชั่วโมง.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๓
ปัญหา บาลีไวยากรณ์

๑. เอ กับ โอ สระทั้ง ๒ ตัวนี้ ว่าโดยฐานต่างจากสระอื่นดังนี้

เอ เกิดใน ๒ ฐาน คือ คอและเพดาน เรียกว่า กณฺฐตาลุโช

โอ เกิดใน ๒ ฐาน คือ คอและริมฝีปาก เรียกว่า กณฺโฐฏฺฐโช ฯ

เพราะประกอบเสียงสระ ๒ ตัวเป็นเสียงเดียวกัน คือ อ กับ อิ ผสมกันเป็น เอ, อ กับ อุ ผสมกันเป็น โอ ฉะนั้น จึงจัดเป็นสังยุตตสระด้วย ฯ

๒. ในสนธิกิริโยปกรณ์ วิการ กับ ทีฆะ มีลักษณะต่างกันอย่างนี้ คือ

วิการ ได้แก่ การทำสระตัวหนึ่งให้เป็นสระอีกตัวหนึ่ง เช่น ทำ อิ ให้เป็น เอ ทำ อุ ให้เป็น โอ ตัวอย่างเช่น มุนิ-อาลโย เป็น มุเนลโย สุ-อตฺถี เป็น โสตฺถี เป็นต้น

ส่วน **ทีฆะ** ได้แก่ ทำสระที่มีเสียงสั้นให้มีเสียงยาว คือ อ เป็น อา อิ เป็น อี อุ เป็น อู ตัวอย่างเช่น ตตฺร-อยํ เป็น ตตฺรายํ สทฺธา-อิธ เป็น สทฺธีธ จ-อุภยํ เป็น จูภยํ เป็นต้น ฯ

ปฏิมํเสตมตฺตนา เป็นโลปสระสนธิ และอาเทสนิคคหิตสนธิ ตัดเป็น ปฏิมํส-เอตํ-อตฺตนา ระหว่าง ปฏิมํส-เอตํ สระหน้าและสระหลังไม่มีพยัญชนะอื่นคั่นในระหว่าง ลบสระหน้า คือ อ ที่ ปฏิมํส ต่อเป็น ปฏิมํเสตํ ระหว่าง ปฏิมํเสตํ-อตฺตนา นิคคหิตอยู่หน้า ถ้าสระอยู่หลัง อาเทสนิคคหิต เป็น ม ต่อเป็น ปฏิมํเสตมตฺตนา ฯ

๓. ได้ตอบคำถามต่อไปนี้ คือ

ก. คุณนามชั้นอติวิเสส มีลักษณะอย่างนี้ คือ เป็นคุณนามที่แสดงลักษณะของนามนามว่าดีที่สุด หรือชั่วที่สุด เหมือนคำว่า ปณฺฑิตตโม เป็นบัณฑิตที่สุด ปาปตโม เป็นบาปที่สุด ฯ

ข. **ภควโต** เป็นจตุตถีวิภัตติและฉัฏฐีวิภัตติ ฯ

ค. **สาวตฺถี** เป็นนามนามชนิดอสาธารณนาม ฯ

ฆ. **ตฺวํ** เป็นสัพพนามชนิดปุริสสัพพนาม ฯ

กตโร เป็นสัพพนามชนิดอนิยมวิเสสนสัพพนาม ฯ

ง. **อาวุโส** เป็นคำสำหรับบรรพชิตที่มีพรรษามากกว่า เรียกบรรพชิตที่มีพรรษาน้อยกว่า และสำหรับบรรพชิตเรียกคฤหัสถ์ ฯ

๔. การแยกวิภัตติอาขยาตออกเป็นปรัสสบท และอัตตโนบท เพื่อประสงค์ดังนี้ คือ จะได้กำหนดรู้วาจก เพราะปรัสสบท เป็นเครื่องหมายให้รู้กิริยาที่เป็นกัตตุวาจกและเหตุกัตตุวาจก ส่วนอัตตโนบท เป็นเครื่องหมายให้รู้กิริยาที่เป็นกัมมวาจก ภาววาจก และเหตุกัมมวาจก

แต่จะนิยมลงเป็นแน่ทีเดียวก็ไม่ได้ บางคราวปรัสสบทเป็นกัมมวาจกและภาววาจกก็มีเหมือนคำบาลีว่า “สทิโส เม น วิชฺชติ” คนเช่นกับด้วยเรา (อันใครๆ) ย่อมหาไม่ได้ เป็นต้น บางคราว อัตตโนบทเป็นกัตตุวาจกก็มีเหมือนคำบาลีว่า “ปิยโต ชายเต โสโก” ความโศกย่อมเกิดแต่ของที่รัก เป็นต้น คำที่กล่าวข้างต้นนั้น ประสงค์เอาแต่บทที่เป็นไปโดยมาก ถ้าจะกำหนดให้ละเอียดแล้ว ต้องอาศัยปัจจัยด้วย ฯ

ได้แจก ภุช ธาตุ (ในความกิน) ด้วยวิภัตติหมวดปัญจมีวิภัตติ เฉพาะปรัสสบท ดังนี้

ปุริส	เอกวจนะ	พหุวจนะ
ป.	ภุญฺชตุ	ภุญฺชนฺตุ
ม.	ภุญฺช ภุญฺชาหิ	ภุญฺชถ
อุ	ภุญฺชามิ	ภุญฺชาม

๕. ปัจจัยนามกิตก์แบ่งเป็น ๓ พวก ฯ และใช้ต่างกันอย่างนี้ คือ

กิตปัจจัย ใช้สำหรับประกอบกับศัพท์ที่เป็นกัตตุรูปอย่างเดียว ๑

กิจจปัจจัย ใช้สำหรับประกอบกับศัพท์ที่เป็นกัมมรูป และภาวรูป ๑

กิตกิจจปัจจัย ใช้สำหรับประกอบกับศัพท์แม้ทั้ง ๓ เหล่า ๑ ฯ

พนฺธนำ (ฐานำ) ลง ยุ ปัจจัย เป็นกัตตุรูป อธิกรณสาธนะ ตั้งวิเคราะห์ว่า พนฺธติ เอตฺถาติ พนฺธนำ (ฐานำ) ฯ

๖. ลุตตสมาส กับ อลุตตสมาส มีลักษณะต่างกันอย่างนี้ คือ ลุตตสมาส เป็นสมาสที่ลบวิภัตติของศัพท์หน้าเสีย ในเมื่อย่อศัพท์เข้าเป็นบทเดียวกัน ยกตัวอย่าง เช่น กจินสฺส ทุสฺสำ เป็น กจินทุสฺสำ ผ้าเพื่อกฐิน รณฺโญ ธนำ เป็น ราชธนำ ทรัพย์ของพระราชา เป็นต้น

ส่วนอลุตตสมาส เป็นสมาสที่มิได้ลบวิภัตติเช่นนั้น คงวิภัตติไว้ตามเดิม ยกตัวอย่าง เช่น ทูเร นิทานำ เป็น ทูเรนิทานำ วัตถุมีนิทานในที่ไกล อุรสิ โลโม เป็น อุรสิโลโม พฺราหฺมโณ พราหมณ์มีขนที่อก เป็นต้น ฯ

อสชฺฌายมลา (มนฺตา) เป็น ฉัฏฐีตุลยาธิกรณพหุพพิหิสมาส มีนบุพพบท กัมมธารยสมาส เป็นภายใน มีวิเคราะห์ตามลำดับดังนี้

น บุพ.กัม. วิ. น สชฺฌาโย อสชฺฌาโย

ฉ.ตุล. วิ. อสชฺฌาโย มลำ เยสำ เต อสชฺฌายมลา (มนฺตา)

๗. สมุหตัทธิต มีปัจจัย ๓ ตัว คือ กณ ณ ตา ฯ

คพฺภินี ลง อี ปัจจัย ในตทัสสัตถิตัทธิต วิเคราะห์ว่า คพฺโภ อสฺสา อตฺถีติ คพฺภินี (เทวี) ฯ

การุญฺญำ ลง ณฺย ปัจจัย ในภาวตัทธิต วิเคราะห์ว่า กรุณาย ภาโว การุญฺญำ ฯ
